

Současný terorismus - forma války, nebo specifická forma násilí?

Koncepce ztotožňující terorismus se zvláštním druhem válečného konfliktu vychází jednak z toho, jak se vnímají a hodnotí sami novodobí teroristé, jednak z jejich kampaně, kterou vedou vůči svým domnělým či reálným nepřítelům. A zároveň se argumentuje i tím, že protiteroristická strategie za posledních dvacet let nebyla efektivní a účinná, neboť mylně vnímala teroristy jako kriminálníky, a ne jako vojáky. Odvetná opatření vůči teroristům mají být zásadně přehodnocena, neboť na válku je prý možné odpovědět zase jenom válkou.

Změnu strategie vůči teroristům podporují i někteří odborníci, kteří vnímají současný terorismus jako zvláštní formu nevyhlášené války. Podle těchto autorů teroristé útočí překvapivě a zasahují společnost v těch nejzranitelnějších místech. Mohou vyřadit i ty nejnákladnější a nejsofistikovanější bezpečnostní systémy a výslednost jejich úderů výrazně převyšuje úroveň klasického vnímání poměru sil. Při velmi nízkých početních stavech a relativně nízkých nákladech dosahují velkých ničivých účinků se silnými a dalekosáhlými psychologickými účinky, které zastrašují i všechny nezúčastněné. Terorismus je tedy ve své povaze asymetrický a dosahuje výsledky podobné vojenským proti síle, která má převahu, relativně levně a s malými vlastními ztrátami na životech.

K diplomatickým, mezinárodně-právním, policejním a zpravodajským formám má tedy přistoupit i nový prvek, kterým je přímé použití vojenské síly státu (poškozeného) vůči druhému za účelem zajištění vlastní bezpečnosti [1]. Navíc se má stát použití vojenské síly rozhodujícím prvkem dnešní a budoucí protiteroristické strategie. S tím souvisí sílící militantní terminologie, která se stále častěji objevuje u politiků a v masmédiích (např. „válka proti terorismu vyhlášena Spojenými státy“, „boj s terorismem“ namísto „potírání terorismu“, „teroristické útoky“ namísto „teroristické aktivity“). Tento „válečnický duch“ je vlastně určitou reakcí na fakticky vojenské formy útoků dnešních globálních teroristů a jejich možné napojení na některé autoritativní státy.

Teroristické útoky na americké „symboly moci“ dokazují zranitelnost i supervelmoci právě takovými formami asymetrických útoků. Krom toho, současný globální terorismus nemá pevnou a stabilní teritoriální základnu a může operovat kdekoli ve světě, čímž komplexně zpochybňuje jednu ze základních funkcí každého suverénního státu – bezpečnostní funkci, přesněji řečeno roli bezpečnostního garanta společnosti. A zároveň neguje jedno ze základních lidských práv – právo člověka na život, neboť cílem globálních teroristů se stále častěji stávají nevinní a bezbranní civilisté.

Vnímání terorismu jako ničivé války

Podle u nás vydané knihy Dějiny terorismu - dějiny války proti civilistům (Carr, Praha 2002) jsou prý teroristické útoky pouze novou etapou ničivých válek. Mezinárodní terorismus je potom vnímán jako typ války, která je vedena záměrně proti civilistům, mající za cíl oslabit nebo zničit vůli civilistů podporovat své představitele nebo politiku svých vůdců. Carr pouka-

zuje na fakt, že teroristé svou vnitřní strukturou představují vojenskou organizaci, vydávají a přijímají tajné rozkazy, útočí na nepřítele a jejich jedinou strategií je teror. Tato strategie však podle autora neměla nikdy úspěch. Carr ve své knize však nepovažuje mezinárodní terorismus za výhradně současný problém, ale za probíhající fázi násilné evoluce, která má kořeny v daleké historii. Tímto přístupem autor mnohostranný fenomén mezinárodního terorismu přesouvá z oblasti politologie, sociologie, psychologie a práva výlučně do rámce oboru vojenské historie.

Historické kořeny dnešního mezinárodního terorismu Carr totiž spatřuje v záměrných vojenských útocích na civilisty jako **metody ovlivňování politického chování států a jejich vůdců**. Než prý byla tato taktika nazvána terorismem, hovořilo se od dob římské republiky až do konce osmnáctého století o **ničivé válce**. Římané rovněž používali termín „trestná válka“, ale trestné výpravy a nájezdy byly pouze součástí ničivé války. Sice mnohá římská vojenská tažení byla podnikána jako trest za vzpouru či zradu, ovšem jiné ničivé akce vycházely z prosté snahy vzbudit u nově podmaněných národů strach z moci Říma a tím odebrat domorodým vůdcům jakoukoli podporu. Teror tedy využívali Římané nejen jako efektivní prostředek vedení války, ale i jako důležitý nástroj vládní politiky.

Prototypem ničivé války bylo zničení Kartága: naprosté zničení nejen domova nepřátel, ale i mnoha, ne-li většiny, tamějších mužů, žen, dětí, a dokonce starých lidí. Kartaginská říše byla dlouhá léta smrtelným nepřítelem Říma. Vzpomeňme jenom Hanibalovy přepady a vojenská tažení do Itálie, které vyvolávaly krvežíznivou nenávist a silný pocit zranitelnosti, což dovedlo Římany nejen k vydrancování města, ale k jeho úplnému zničení. Taktika ničivé války byla potom Římany mnohokrát opakována a stala se důležitým nástrojem expanzivní politiky.

Na druhé straně ničivé války vedly ke vzniku celých generací se silným protiřímským cítěním, což v mnohém přispělo ke konečnému pádu Říma, který ve své imperiální podobě kolem sebe plundroval a bral si cokoli potřeboval. Na příkladu Říma je tedy možné ukázat logiku ničivé války, neboť nevyprovokovaná válka proti civilistům vede nutně k odplatě a k další eskalaci násilí, jež může trvat celé generace [2].

Římské zkušenosti z vedení ničivých válek ukazují, že tato ve své podstatě **teroristická taktika zvětšuje cyklus teroristického násilí**. Sice okamžitě napomáhá překonat politické nebo vojenské krize, ale v žádném případě je nemůže vyřešit. S úpadkem římského Senátu jako kritické paže vlády zmizely i četné politické frakce kontrolující stát a vyvažující různé ambice, a zůstal jen omezený počet frakcí císařských stoupenců. O moc v Římě potom soupeřilo pouze několik lidí, kteří nebyli voleni a nezodpovídali se občanům, a proto se stále více ve vnitřní a expanzivní státní politice prosazovala armáda. Římsští vojáci se vždy těšili na ničivé války, neboť v nich spatřovali nejenom prostředek rozšiřování moci Říma, ale i nástroj odplaty za bývalé porážky, zrady a způsob, jak si přilepšit k nízkému žoldu a uspokojit svoje choutky. Je paradoxní, že k moci a velikosti Říma nepřispěly nejvíce ničivé války, ale propracovaný systém získávání římského občanství spolu se systémem propouštění z otroctví. Osvobození otroci hráli v římských dějinách důležitou roli (nejeden císař byl zachráněn osvobozeným otrokem) a vcelku lze konstatovat, že politika udělování občanství lidem z porobených národů a propouštění z otroctví byla hlavním pilířem téměř tisícileté římské nadvlády.

Carr ve své knize upozorňuje, že Římané světu odkázali, že války nepotřebují žádné větší ospravedlnění než nahromadění síly, a že není zapotřebí zacházet s civilisty s menší tvrdostí a krutostí než s bojovníky. Není divu, že se tímto charakterem vyznačovala potom většina

mezinárodních konfliktů, které následovaly po pádu římské říše. Dále se dozvídáme, že tuto vojenskou tradici převzala i dvě univerzální náboženství, která prý vycházejí z morálky, soucitu, milosrdenství a lásky k bližnímu, tedy hodnot, které jsou vzdáleny jakémukoli násilí, tím více napadání bezbranných civilistů jako metody šíření teroru k podrytí politické soudržnosti a hromadění bohatství.

Podle autora však došlo k tomu, že jak křesťanství, tak islám prostřednictvím armád šířily poselství svých proroků a bohů, neboť obě náboženství zjistila efektivnost válek božích bojovníků, jež v mnohém předčily i krutost římských legií. Když se prý křesťanský biskup a filozof **Augustin z Hippo** dozvěděl v roce 410 o vydrancování Říma králem Gótů Alarichem (jehož armáda se mj. skládala z barbarských veteránů římské armády), rozhodl se napsat pojednání týkající se rozdílů mezi „obcí člověka“ a „obcí Boží“ a zároveň přišel s nejdůležitějším pojmem v dějinách filozofie vojenství – s pojmem „**spravedlivé války**“. Jinými slovy chtěl svět (včetně křesťanského) přesvědčit o tom, že k tomu, aby byla válka legitimní, musí být nutně spravedlivá.

Podle Augustina bylo základním předpokladem spravedlivé války přinesení míru, a nikoli zvětšování cyklu drancování a znásilňování, z něhož má prospěch jen několik lidí, ale miliónům přináší utrpení a zkázu. Spravedlivá válka je ospravedlněna pouze nespravedlností útočníků a ta by měla být zdrojem smutku každého dobrého člověka. Nespravedlnost totiž brání lidem žít v Božím přikázání, tj. v určitém „řízeném partnerském vztahu“, který je právě narušován násilným a chaotickým rozdělováním a krveproléváním. Když Augustin uvažoval o nastolení míru, měl tím na mysli Boží mír. Následné násilí ve jménu křesťanské víry bylo pak svým charakterem spravedlivé, ale nezamýšleným důsledkem jeho názoru se potom stalo ospravedlňování svaté války křesťanů vůči nevěřícím.

Obdobná situace nastala i v islamu, neboť i toto náboženství vychází z ponaučení o tom, jak by se měly vést války a jak v jejich průběhu zacházet s civilisty. Obtíž spočívá v tom, že prorok Mohamed (Muhammad) hlásal, že za víru se musí bojovat stejně jako o území, na němž by ji mohli muslimové praktikovat a žít podle ní. Tento pocit bezprostřední potřeby zabarvuje potom Korán častým válečnickým tónem, který se střídá se stejně upřímným voláním po milosrdenství. Jelikož islám sdílí mnoho společných proroků a posvátných tradic s judaismem a křesťanstvím, měli by být stoupenci těchto náboženství ze strany muslimů tolerováni, ale pokud jde o nevěřící a polyteisty (modloslužebníky a pohany), mají je muslimové zabítet všude, kde na ně narazí. Stejná kapitola Koránu však tuto krutost poněkud zmírňuje, když muslimy nabádá, aby bojovali pouze s těmi, jež bojují proti nim. Přičemž nemají útočit jako první, neboť Alláh nemá rád násilníky. V Koránu tedy najdeme mnohé pasáže, které ztělesňují oba pohledy na válku a oba přístupy k víře a nepřátelům islamu, a právě tyto rozpory působí nesčetné zmatky a následná utrpení mnoha nemuslimům.

Carr nám ve své knize přibližuje další příklady válek proti civilistům z období novověku až po současnost, kdy mezinárodní terorismus nabral podobu, jakou známe dnes. Na každém příkladu různých variant tzv. „ničivých válek“ nám ukazuje, že **teroristická taktika konečkonců nikdy nevedla k požadovaným cílům**. A hlavním ponaučením z dějin ničivých válek je fakt, že na válku proti civilistům nesmíme odpovídat stejným způsobem, neboť odplata ve formě útoků na civilisty vyvolává opětovné reakce živené touhou po pomstě, což vede k nekonečnému cyklu teroristického násilí.

Za adekvátní odpověď teroristickým hrozbám tedy nepovažuje odvetné vojenské akce, které trestají civilní obyvatelstvo stejně jako teroristy. Řešení nevidí ani v odborné analýze

teroristických skupin a následných právních aktivitách na poli mezinárodního práva, ale **správným opatřením je prý preventivní vojenská ofenziva**. A to namířená nejenom proti teroristům, ale i proti státům, které je ukrývají nebo jim poskytují jakoukoli pomoc. Nestačí totiž zničit pouze organizátory a realizátory teroristického útoku, protože v pozadí figuruje množství lidí, které je, podle Carra, možné považovat za armádu rozmístěnou po celém světě. Tato armáda má podle něj špičkový výcvik, který lze přirovnat k vojenskému výcviku. Argumentace je tedy jednoduchá, neboť teroristický čin je považován za určitou formu války a na válku je možné odpovědět pouze válkou, ale ne opětovným útokem na civilisty.

Terorismus jako specifická forma násilí

Teroristé se ve vztahu k násilí propadají až do určité adorace (zbožného uctívání) a dokonce psychopatictí teroristé v něm spatřují cíl sám o sobě, neboť násilí uspokojuje jejich zvrácené choutky. Fenomén terorismu je s násilím spjat v různých rovinách, když odhlédneme od té klíčové, jakožto prostředku či **metody** dosažení cílů. Můžeme vyzorovat, že násilí má pro teroristy i další funkce:

- a) jde vlastně o propagandu [3] či upozornění skrze násilí na svoje požadavky nebo na radikální alternativní politický program,
- b) jde i o specifickou **formu komunikace** mezi teroristy, ale především s mezinárodním veřejným míněním, danou společnostmi a vládou, kterou hodlají donutit skrze násilí k vyjednávání nebo použití represivnějších opatření a prostředků.

Řada autorů se shoduje v tom, že **teroristé používají násilí k dosažení různorodých politických cílů**. Přičemž někdy může být násilí až druhořadé vzhledem k těmto cílům mající politickou dimenzi. Teroristické násilí sleduje změnu v disponování státní mocí oproštěné od jakékoli demokratické kontroly, tedy boj politických elit o moc, bez vlivu na změnu v sociálních vztazích. Na rozdíl od partyzánské války nebo revolučního násilí, které sledují politické cíle: získat státní moc a využít ji k ústavněprávním a dalším společenským změnám. V některých případech jsou teroristické akce pouhou provokací sloužící k nastolení autoritativnějšího způsobu vlády („tvrdé ruky“) a vedou ke státním represím všeho druhu, které mohou vyústit v revoluci nebo zásah světové veřejnosti.

Je patrné, že terorismus je v akademické rovině možné vnímat jako **specifickou násilnou metodu k dosažení různorodých politických cílů**. V praktickém životě však dochází k tomu, že teroristické násilí buď předchází nebo doprovází činnost různých guerillových skupin, revolucionářů, kriminálníků a vojáků, a ne vždy ho můžeme oddělit jako samostatnou specifickou násilnou činnost, neboť výše uvedené formy násilí se často překrývají. K tomu je nutno přičíst i snahy samotných teroristů označovat se za nositele jiného druhu násilí, než teroristického.

Současné teroristické organizace totiž volí taková označení, která slovo terorismus nechávají zcela bez povšimnutí. Místo toho se tyto skupiny samy nazývají tak, aby jejich názory a důvody existence byly spojovány s následnými hodnotami a principy: svoboda a osvobození, armády nebo militantní organizační struktury, hnutí obrany vlastních zájmů, spravedlivá odplata, nebo volí záměrně názvy, které vyznívají neutrálně. Terorista většinou nepřizná a neuzná, že je teroristou, a bude dělat vše proto, aby toto tvrzení vyvrátil. Není divu, protože přívlastek teroristický má jednoznačně negativní zabarvení a označíme-li takto někoho

nebo nějakou skupinu, vyjádříme tím i své morální odsuzující stanovisko. Rovněž i většina masmédií se snaží o terminologickou neutralitu a pokud popisují nějaký útok či násilí, hovoří raději o guerillových skupinách, extremistech či fundamentalistech.

Přesto se někteří autoři snaží poukázat, že výše uvedené druhy násilí se mohou lišit nejen rozsahem, ale i obsahem. Například německý autor Hoffman ve své knize „Terorismus – nevyhlášená válka“ (Frankfurt, 2001) poukazuje na některé podstatné odlišnosti. Vychází z toho, že **terorismus je charakterizován samotným násilným činem, a ne jeho motivem a ospravedlněním, které stály za ním, a proto je ho potřebné vnímat skrz přítomnost činu, a ne na základě identity pachatele nebo důvodů jeho počínání.** I kdyby státní válečné síly byly zodpovědné za větší množství úmrtí a zničených hodnot než by se teroristickým organizacím mohlo kdy jen zdát, existuje mezi oběma formami násilí základní kvalitativní rozdíl. Totiž i v moderní válce samotné existují pravidla a odsouhlasené normy chování, které zakazují používat určité druhy zbraní a jednání, jako je:

- ❑ zákaz braní civilistů jako rukojmí,
- ❑ pravidla zacházení se zajatými vojáky,
- ❑ zákaz aktu pomsty na civilistech a válečných zajatcích,
- ❑ uznání neutrálních území a práv občanů neutrálních států,
- ❑ garantování nedotknutelnosti diplomatů a jiných oficiálních zástupců.

A právě teroristé během posledního čtvrtstoletí porušili na základě svých praktik a výběru cílů všechna tato pravidla.

Hoffman dále upozorňuje, že terorismus bývá často srovnáván s partyzánskou válkou (guerillou), nebo je používán jako její synonymum. Není to nic překvapujícího, neboť partyzáni používají často stejné taktiky (atentáty, únosy, bombové útoky ...) k dosažení stejných cílů, kvůli kterým je používají teroristé. Ale i přesto mezi oběma skupinami existují rozdíly. Teroristické skupiny jsou prý zpravidla malé a operují v hluboké ilegalitě bez pevného území, kdežto partyzáni bývají početnější a bojují v otevřeném boji na určitém, relativně stálém území.

Hoffman rozlišuje také teroristy od obyčejných kriminálních živlů, přestože kriminálníci rovněž používají násilí k dosažení určitého cíle. Rozdílný je ovšem účel a motiv jejich jednání (kriminálník se svým činem nesnaží předat „poselství“, nesnaží se o ovlivnění či změnu veřejného mínění, ale především se hodlá obohatit a zůstat v anonymitě).

V neposlední řadě Hoffman odlišuje teroristu od duševně nemocného atentátníka. Poukazuje, že taktiky a cíle teroristů a těchto atentátníků mohou být shodné, ale záměry se prý liší. Terorista je v zásadě *altruista*: věří, že slouží dobré věci. Toto však není jediným kritériem pro to, abychom mohli někoho označit za teroristu. Je nutné ještě odlišit terorismus od extremismu. Mnoho lidí zastává radikální a extremistické názory, nebo jsou dokonce příslušníky radikálních a mnohdy i ilegálních a zakázaných politických organizací, ale pokud nepoužívají k prosazování svého přesvědčení výlučně násilí, nelze je prý považovat za teroristy.

Při odlišování terorismu od ostatních druhů násilí a kriminálních činů dochází Hoffman potom k závěru, že terorismus:

- je nevyhnutelně politický, vzhledem k jeho cílům a motivům,
- používá násilí – nebo, co je stejně důležité – použitím násilí vyhrožuje,
- je zaměřen na to, aby měl dalekosáhlé psychologické účinky přesahující přímé oběti a cíle,
- je realizován organizacemi s rozeznatelnou konspirativní buňkovou strukturou nebo jednotkovým řetězcem,

- je páčán substátními skupinami nebo nestátními útvary, které se snaží přivodit svým násilným činem politickou změnu na oblastní, národní či mezinárodní úrovni.

Je potřebné sledovat takovéto odborné snahy autorů o odlišení jednotlivých forem násilí ve vztahu k terorismu, neboť právě cestou rozlišení je možné dospět k obecnější a uznávanější definici terorismu. Ta potom pomůže nejen právně vymezit pojem terorismu a sestavit seznamy teroristicky působících skupin v jednotlivých státech a regionech světa, ale i vést efektivnější boj proti této nejvážnější bezpečnostní hrozbě současnosti.

Definování terorismu prošlo samozřejmě určitým vývojem, stejně jako samotné projevy teroristického násilí. V období francouzské revoluce měl terorismus určitý cíl, nebyl takřikajíc slepý, byl organizovaný a programově usiloval o vytvoření nové a lepší společnosti na rozdíl od dřívějšího politického absolutismu. Po revoluci, v letech 1793-94, se však stal synonymem pro vládu teroru, kterou uskutečňovaly „výbory pro veřejné blaho“ a obecnou bezpečnost na základě rozhodnutí národního Konventu. Teror zde plnil funkci nástroje vládní politiky k zastrašení vlastního obyvatelstva. Masovost násilí často vedla k přehmatům a zlovůli. Docházelo ke zneužívání úřadu a moci, a proto byl terorismus v této době spojován s kriminálním obsahem. V etapě vzniku národních států se staly hlavním východiskem pro teroristy extrémní ideologie v podobě komunismu a fašismu. Do druhé světové války byl rovněž terorismus vnímán jako zvláštní metoda ozbrojeného boje (specifický druh vojenské či polovojenské operace), popřípadě jako metoda soustavného používání více či méně „nekonvenčního“ násilí, jehož prostřednictvím organizovaná skupina či strana prosazuje své cíle.

Terorismus lze těžko jednoznačně vymezit, neboť jde o **politický pojem**, který má svá specifika nejenom teritoriální, historická, ale zejména sociálně-politická. Představitelé terorismu potom může jeden vnímat jako zločince či extremistu a druhý jako bojovníka za svobodu nebo za svatou věc. Lze tedy obecně tvrdit, že terorista je každý, kdo se pokouší své mínění prosazovat skrze systém zastrašování zakládající se na násilí. Jedná se o plánované, vypočítané a systematické jednání, které by však mělo být spjato s mocí. Teroristé se buď snaží moc získat, nebo ji použít při prosazování svých politických cílů. Politická dimenze terorismu je tudíž klíčová pro pochopení jeho cílů, motivů, záměrů, ale též pro možnost odlišit ho od ostatních typů násilného jednání.

Pokud nebude přesně vymezeno co je a co není terorismus, bude boj proti němu, nebo naopak ztotožnění se s ním, nadále podléhat subjektivnímu chápání jednotlivými národy, státy, skupinami i jednotlivci. Současným příkladem je vzájemné osočování Palestiny a Izraele ze skupinového, resp. státního terorismu, či diametrálně odlišný přístup Indie a Pákistánu ke kašmírskému konfliktu, i zásadně odlišné hodnocení situace v Čečensku ze strany USA a Ruska. Také na půdě OSN se rozpoutal spor o vymezení terorismu jako důležitého základu nejen pro jeho praktické poznávání a likvidaci, ale především pro legalizaci toho či onoho postoje a aktivity v právní rovině.

Zatímco Evropská unie, USA a řada dalších vyspělých států tvrdí, že **jakýkoliv útok na civilisty je neospravedlnitelný**, šestapadesátičlenná Organizace islámské konference požadovala vynětí „národního osvobozenického hnutí“ a hnutí „odporu proti cizí okupaci“ z této obecně platné definice. Írán dokonce požadoval vytvoření mezinárodních fondů na podporu palestinského povstání, které hodnotí jako legitimní akt sebeobranu. Zatím se však nejsou schopny ani islámské země dohodnout na společném stanovisku, čímž je výše uvedená snaha o vymezení terorismu na půdě OSN do značné míry blokována.

V současnosti tedy neexistuje všeobecně akceptovaná definice terorismu. Nejen samotné vlády, ale i národní ministerstva a úřady jedné země zastávají často rozdílná stanoviska při vymezování terorismu. Rovněž i experti zabývající se dlouhodobě touto problematikou nejsou schopni dojít k odborné shodě.

Závěr

Díky těžkosti předvídat místo, cíl a prostředky uskutečnění konkrétního teroristického útoku se terorismus zařazuje k takovým politickým fenoménům, jako je náhlý výbuch revolučních událostí nebo neočekávaný pád diktátorských či totalitních režimů. A právě nejistota, domněnky a předpoklady o tom, kdy a kde dojde k dalšímu teroristickému útoku, vytváří zcela určitý stav napětí, který může v dané společnosti vyvolat nejen tlak na změnu tradičních politických hodnot, ale i na hledání efektivnější strategie boje proti tomuto fenoménu.

Boj s terorismem se tudíž stal jednou z priorit nejen států, ale i všech bezpečnostních organizací národního i mezinárodního charakteru. Je potřebné si v tomto směru uvědomit, že na terorismus nelze odpovídat stejným typem násilí, které by postihlo i civilní obyvatelstvo a vedlo by pouze k další eskalaci teroristického násilí. Rovněž mylná je představa, že mezinárodní terorismus lze vymýtit silným vojenským útokem, který by měl „ušetřit“ nevinné obyvatele, a tím si je získat na svou stranu. Naopak zkušenosti z Iráku ukazují, že vojenské řešení nejen posiluje podhoubí terorismu, ale dochází i k podpoře islámských teroristů ze strany arabských vyhraněných a radikálních nacionalistů. Válka s terorismem tudíž nepostihuje jeho příčiny, které motivují islámské bojovníky i k sebevražedným útokům. Z toho je zřejmé, že válka s terorismem se v podstatě nedá vyhrát.

Ovšem co je „vítězství“ nebo „porážka“ ve válce tohoto asymetrického typu? To se dá jen stěží specifikovat. K terorismu dnes mohou za určitých okolností sáhnout jak sociálně a mocensko-politicky znevýhodněné okrajové skupiny tak privilegované elity společnosti či dokonce autoritativní vlády. Představa o porážce teroristů může potom nabývat různé podoby. Nemusí vždy přece jít o jejich fyzickou likvidaci nebo eliminaci, ale především by mělo jít o to, aby se teroristé nebo potenciální teroristé vzdali tohoto militantního a nehumánního způsobu prosazování svých politických cílů. Skutečné vítězství nad teroristy všeho druhu a jejich účinná eliminace tedy předpokládá jednoznačné odmítnutí zásady „účel svěť prostředky“.

V poslední době můžeme zaznamenat stále častější aktivity „nové“ generace teroristických skupin, které znamenají mnohem větší hrozbu pro bezpečnost občanů než tzv. „tradiční“ uskupení, neboť prudce roste počet usmrčených a zraněných lidí. Důvodů je více, ale patří mezi ně zejména snaha o publicitu, nárůst státně podporovaného terorismu, zlepšení vybavenosti, rostoucí zkušenosti teroristických skupin a skutečnost, že náboženští teroristé masově vraždí lidi jiného vyznání. Vše poukazuje na to, že terorismus vstoupil do fáze zvýšeného násilí a stoupajícího krveprolití. Terorismus se dnes stal přístupným pro každého nejen co se potřebných informací týká, ale také z hlediska potřebných prostředků k násilí. Lze obecně konstatovat, že politické násilí bude i do budoucna sílit a představovat nejvážnější bezpečnostní hrozbu, která navíc nebude postrádat potřebnou dynamiku.

Je tedy nezbytné v rámci boje proti terorismu posilovat roli prevence, která klade důraz na řešení sociálních, ekonomických, politických, náboženských a etnických příčin, které jsou permanentní živnou půdou pro politické násilí. Rovněž by se měly posilovat instituce, které prosazují lidská práva, toleranci a multikulturalismus v rámci globalizujícího se světa.

V neposlední řadě by měly jednotlivé státy věnovat větší pozornost legislativním opatřením umožňujícím kvalitnější eliminaci teroristických aktivit včetně pohybu teroristů a jejich financování. Bojovat proti terorismu by se však mělo zejména: diplomaticky, politicky, zpravodajsky, ekonomicky, a teprve na posledním místě speciálními vojenskými či policejními jednotkami.

Odkazy a poznámky:

- [1] V odborných textech a slovnících vycházejí definice pojmu bezpečnost z absence určitých hrozeb. Dále je rozlišována bezpečnost vojenská, politická, ekonomická, ekologická, sociální, lidská apod. Z hlediska objektu, jehož bezpečnost má být chráněna (zpravidla národního státu), lze rozlišovat bezpečnost vnitřní (jde-li o existenci a eliminaci hrozeb nacházejících se uvnitř objektu) a bezpečnost vnější (jde-li o existenci a eliminaci hrozeb vyskytujících se mimo objekt). Současný terorismus, který může nabývat regionálního, národního, mezinárodního a globálního charakteru, však stírá rozdíly mezi vnější a vnitřní bezpečností. Srovnej např. Akademie věd České republiky. Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost. 3. vyd. Praha: Academia, 2001, s. 29; Buchbender, O. Bühl, H. Kujat, H. Wörterbuch zur Sicherheitspolitik. 3. vollständig überarbeitete Auflage. Berlin, Bonn, Hamburg: Verlag E.S. Mittler & Soh 1992, s. 134; Glaessner, G. J. Sicherheit und Freiheit. Aus Politik und Zeitgeschichte, 2002, Band 10-11. s. 5.
- [2] Stát Izrael na dnešní teroristické palestínské útoky odpovídá tím, že buldozery ničí domy palestínských rodin z nichž prý teroristé pocházejí. Podrobněji jsou dějiny arabsko-židovského konfliktu, včetně teroristického násilí, popsány v Encyklopedii světového terorismu od starověku až po útok na USA (Praha 2001, s. 257-355).
- [3] Přednost propagandy skutkem místo mluveného slova si první v anarchistickém hnutí uvědomil Malatesta. Rovněž i ruští anarchističtí populisté vnímali násilí jako formu propagandy, která zvyšuje politické uvědomění mas a pobízí je ke vzpouře. Tyto myšlenky zevšeobecňuje ve své teorii násilí Carlo Pisacane, který zdůrazňuje, že teroristické násilí není používáno pouze k vyvolání pozornosti a k probuzení veřejného zájmu, ale také k informování, budování a konečně i k přivedení mas k cílům revoluce. Podle tohoto autora naučný účel násilí nemůže být nikdy efektivně nahrazen plakáty, letáky či shromážděními. Srovnej Heywood, A. Politické ideologie. Praha: Victoria Publishing, 1994; Miller, D. (ed.). Blackwellova encyklopedie politického myšlení. Brno: Jota, 1995.

Literatura:

- BONATE, L. *Mezinárodní terorismus*. Praha: Columbus, 1997.
- BRZYBOHATÝ, M. *Terorismus I*. Praha: Policie History, 1999.
- BRZYBOHATÝ, M. *Terorismus II*. Praha: Policie History, 1999.
- BRZYBOHATÝ, M. *Úvod do problematiky terorismu a antiterorismu*. Praha: PA ČR, 1995.
- CARR, C. *Dějiny terorismu – Dějiny války proti civilistům*. Praha: Práh, 2002.
- DANICS, Š. *Extremismus – hrozba demokracie*. Praha: Policie History, 2002.
- HEYWOOD, A. *Politické ideologie*. Praha: Victoria Publishing, 1994.
- HOFFMAN, B. *Terorismus Der unerklärte Krieg*. Frankfurt: Fischer Taschenbuch Verlag, 2001.
- HUNTINGTON, S. P. *Střet civilizací*. Praha: Rybka Publishers, 2001.
- Kolektiv autorů *Encyklopedie – Světový terorismus od starověku až po útok na USA*. Praha: Svojtka, 2001.
- MILLER, D. (ed.). *Blackwellova encyklopedie politického myšlení*. Brno: Jota, 1995.
- PIKNA, B. *Evropská unie – vnitřní a vnější bezpečnost a ochrana základních práv (na pozadí boje proti mezinárodnímu terorismu)*. Praha: Linde, 2002.
- POHLY, M., DURÁN, K. *Osama bin Laden un der internationale terrorismus. Mit einem Vorwort von Rolf Tophoven*. München: Ullstein, 2001.
- SCHIMDT, A. P., JONGMAN, A. I. *Political Terrorism*. Amsterdam and Transaction Bock: SWIDOC, 1988.
- STRMISKA, M. *Ozbrojená opozice*. Brno: Masarykova univerzita, 2000.
- STRMISKA, M. *Terorismus a demokracie*. Brno: Masarykova univerzita, 2001.
- STRMISKA, M. *Úvod do studia politického terorismu v demokratických systémech*. Brno: Masarykova univerzita, 1996.
- ULFKOTTE, U. *Hrozba terorismu – islamisté a jejich tajná síť*. Praha: Ikar, 2003.